

Tema 5. Kultur

FAKTABLAD K7. Milstenar

En milstolpe eller milsten är en föregångare till de vägmärken vi har idag. I Sverige har milstenar använts från 1649-års Gästgivarordning till 1890-talet. Syftet med milstolparna var att få tillförlitliga underlag bl.a. för beräkning av reseersättningar. Vägarnas mätning utgick från Stockholms slott, utan avseende på länsgränser och residensstäder. Denna princip tillämpades dock inte förrän från 1690-talet, vilket skapade viss förvirring i början. Systemet gick ut på att det sattes upp en större stolpe vid varje hel mil, och mindre stolpar som markerade halva och fjärdedels mil. I det här sammanhanget är det en svensk gammal mil som avses, vilket motsvarade 18000 alnar, alltså cirka 10 688 meter.

Milstolparna var till en början oftast av trä. Stolpar i sten förekom redan på 1600-talet, men var dyra

att resa, så de sattes upp ganska sällan, trots att de krävde betydligt mindre underhåll. Först omkring 1750 började stenar bli vanligare. I samband med gjutteknikens utveckling under 1800-talet kom milstolpar i järn att bli ett alternativ som var billigare än stenarna, men ändå krävde ganska lite underhåll. Under 1800-talets andra hälft dominerade de helt bland milstolparna. Milstolparna infördes (1649) och avfördes (1891) i samband med förändringar av Sveriges gällande mil-längd.

Milstolparna är oftast försedda med kunglig krona och monogram med miltalet (1 mil - 1/2 mil - 1/4 mil). Landshövdingens namn står där, ibland även årtalet. Milstolparna placerades oftast i fundament (postament) av kallmurad sten.

Två milstolpar från Gottne by (1/2 mil och 1/4 mil) från år 1871, då Karl V var regent. Han ersattes 1872 av Oskar II.

Två milstolpar från år 1773 med Gustav III:s emblem. Den målade finns i Själeved och den omålade i Lögdeå vid Lögdeälven.

Foto: Thomas Birkö